

Zeeland en Goeree in de wereld (deel 3, Noord-Amerika)

In een serie van vijf korte artikelen in Nehalennia maken we kennis met de namen *Zeeland* en *Goeree* in het buitenland. Na intensief speurwerk wist auteur Jaco Simons voor wat betreft *Zeeland* onder meer forten, stadjes en eilanden te traceren. Deze luisteren of luisterden niet alleen naar de naam *Zeeland*, maar in een aantal gevallen ook naar *Zeelandia*, *Nova Zeelandia* of *Nieuw Zeeland*. Slechts drie keer stuitte Simons op de naam *Goeree*, in de vorm van een eilandje en een tweetal kapen. We reizen in de vijf bijdragen af naar Afrika, Azië, Noord-Amerika, Midden- en Zuid-Amerika en Oceanië. Het feit dat *Zeeland* en *Holland* gedurende een aantal eeuwen wijdverspreide handelscontacten hadden, wordt hiermee weer eens bevestigd. Deze reeks bijdragen beoogt niet een volledige opsomming of uitputtende verhandeling te zijn; eerder een signalering en misschien, daaruit voortvloeiend, een aanzet tot verdere uitwerking. Aan het einde van het laatste artikel volgt de bronvermelding betreffende deze reeks.

Jaco Simons

Emigratie

De negentiende-eeuwse emigratiegolf in ons land ving kort na 1830 aan en voerde grote aantallen Nederlanders naar de Verenigde Staten van Amerika. Zij kwamen voornamelijk terecht in de staten Michigan, Wisconsin, Iowa en Illinois. Een samenloop van diverse moeilijke omstandigheden lag ten grondslag aan de initiatieven om te vertrekken. Vooral voor landbouwers waren de economische en sociale omstandigheden in Nederland alles behalve rooskleurig. Aardappelziektes, dalende prijzen voor diverse landbouwproducten en hoge belastingen vormden redenen voor emigratie. Daarnaast boden slechte hygiënische omstandigheden en kindersterfte weinig hoop op een betere levensstandaard. En dan was er nog een godsdienstig aspect in de vorm van de moeilijke positie van een afgescheiden religieuze groepering.

Het aandeel Zeeuwen onder de Amerikagangers was groot. Van alle Nederlanders die tussen ongeveer 1830 en 1870 naar het beloofde land vertrokken, kwam meer dan twintig procent uit Zeeland en dan vooral uit Duiveland, Zuid-Beveland en het westelijke deel van Zeeuws-Vlaanderen.

Eenmaal in Amerika bleven veel Zeeuwen, net als in Nederland, actief in de landbouw. Ze namen hun expertise dus mee en dat kwam goed van pas in de toen amper ontgonnen streken in het noorden van de Verenigde Staten.

Michigan

In het nieuwe land werden de namen van de gestichte nederzettingen vaak genoemd naar plaatsen van herkomst. Het stadje *Zeeland* in het westen van Michigan is daar een voorbeeld van. In dit gedeelte van Michigan vinden we trouwens een grote concentratie Nederlandse plaatsnamen, al dan niet in verengelde vorm. Zo treffen we daar

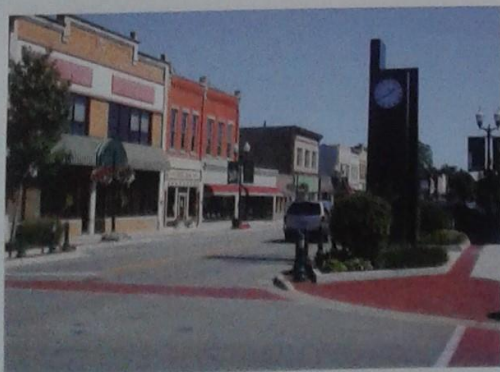
Vlag Zeeland, Michigan

de plaatsen Borculo, Drenthe, Graafschap, Groningen, Harlem, Holland, Noordeloos, Overisel, Vriesland en Zutphen.

Zeeland in Michigan werd, zoals te verwachten, door Zeeuwse emigranten gesticht. Het initiatief stond onder leiding van de 'afgescheiden' Goese predikant Cornelis van der Meulen en zijn evenknie, de rijke boer Jannes van de Luijster uit Borssele. De zogeheten Afgescheidenen vormden een religieuze groepering die zich in 1834 had losgemaakt van de Nederlands Hervormde Kerk.

Het was boer Van de Luijster die onder zijn dorpsbewoners de boodschap verkondigde dat de eerder genoemde aardappelziekte een teken van hoger hand was om de dorpsbewoners te wijzen op zedelijk verval in hun omgeving. Volgens hem kon het zo niet langer en het werd tijd om een nieuwe plek te zoeken. Samen met Van der Meulen, die de apostel van Zeeland werd genoemd, werd een goed doordacht plan gemaakt om met een grote groep geloofsgenoten naar Amerika te vertrekken en daar een eigen gemeenschap te stichten.

Van de Luijster verkocht zijn bloeiende boerenbedrijf in Borssele voor ruim 40.000 gulden, een enorm bedrag in die tijd. Met dit fortuin financierde hij de overtocht naar Amerika, kocht hij grote stukken land in Michigan en stichtte hij in 1847 het dorp Zeeland. Van de Luijster verkocht het aangekochte land vervolgens voor de aankoopsprijs aan zijn geloofsgenoten en leende geld uit in termijnen van twintig jaar. Tevens betaalde hij de noodzakelijke voorzieningen, zoals een kerk, een school, een postkantoor en infrastructuur.

Straatbeeld Zeeland, Michigan

De beginperiode was een zware tijd voor de kolonisten. Mede door de zorgvuldige voorbereidingen, de daadkrachtige leiders en de financiële steun kon deze landverhuizing toch uitgroeien tot een succesvolle onderneming. Rond 1860 stond de kolonie eindelijk op eigen benen. Toen Van de Luijster in 1862 stierf, had hij zijn hele fortuin uitgegeven of uitgeleend.

Anno 2019 telt Zeeland in Michigan ongeveer 5.500 inwoners.

Alcohol

Zeeuwse dialecten en streekdrachten bleven met het traditioneel ingestelde Amerikaanse plaatsje vervlochten tot in de jaren twintig van de twintigste eeuw. Opmerkelijker is het gegeven dat er in het stadje Zeeland geen druppel alcohol is te vinden. Dat is al meer dan honderd jaar het geval. In 1905, vijftien jaar voordat de algemene Drooglegging in de Verenigde Staten werd verordend, werd een lokale anti-alcoholwet in Zeeland uitgevaardigd en die is nog steeds van kracht. Deze wet is er mede gekomen door het daadkrachtige optreden van een aanzienlijk aantal vrouwen in de stad. De dames waren van mening dat drank alleen maar ellende bracht. Huisvaders verbrasten hun loon, mishandelden hun echtgenotes en andere gezinsleden en zo gingen gezinnen stuk.

Net buiten de gemeentegrens van Zeeland is overigens wel een aantal slijterijen gevestigd dat goede zaken doet met Zeelanders...

Minister

Aardig om te vermelden is het feit dat de minister van onderwijs in de regeringsploeg van de huidige Amerikaanse president Trump een dame is die weliswaar geen Zeeuwse, maar wel Nederlandse wortels heeft. Bewindsvrouw Betsy DeVos-Prince, een dochter van Edgar Prince, één van de rijkste ondernemers van Michigan, werd geboren en groeide op in het stadje Holland, vlak bij Zeeland. Zij en haar familie behoren, vooral als gevolg van hun religieuze overtuiging, tot de ultra-conservatieven. Die zijn wars van vernieuwingen en ver van acceptatie van andersdenkenden en andersvoelenden.

North Dakota

De ontstaansgeschiedenis van Zeeland in North Dakota heeft veel raakvlakken met die van Zeeland in Michigan. We hebben in dit geval echter niet te maken met Zeeuwse maar met Duits-Russische emigranten.

De voorouders van de inwoners van dit stadje Zeeland verkasten in de negentiende eeuw vanuit een overbevolkt Duitsland naar de steppen van Rusland, maar vonden daar niet hun eindpunt. In 1885 trokken zij vanuit Rusland naar de prairie van het noorden van de Verenigde Staten, om precies te zijn naar de staten North Dakota en South Dakota. Dat deden zij om het regime van de tsaar te ontvluchten. Bovendien hadden zij het verlangen om eigen grond te bezitten en dat kon in Rusland niet worden verwezenlijkt.

Het plaatsje Zeeland vinden we North Dakota. Het werd officieel in 1902 opgericht langs een belangrijke spoorlijn in het uiterste zuidwesten van die staat. Die lijn verbond

Zeeland Park, Zeeland, North Dakota

het binnenland met de Grote Oceaan. De Duits-Russische kolonisten noemden hun nieuwe nederzetting naar het zuidwestelijke deel van Nederland, vermoedelijk omdat hun nieuwe omgeving in het verleden met grote regelmaat onder water had gestaan en er nog steeds veel werk verzet moest worden om dit gebied droog te houden. Kennelijk wisten de kolonisten niet alleen af van de Zeeuwse strijd tegen het zeewater, maar ook tegen die van het binnenwater en was de naamgeving een uiting van een zekere verbondenheid.

In 1940 waren er, op het hoogtepunt van de bloei, bijna 500 inwoners in Zeeland. Zes jaar later kreeg het plaatsje de status van *city*. De afname van het bevolkingsaantal verliep vooral na 1960 gestaag. Het ooit zo welvarende

Zeeland Café, Zeeland, North Dakota

prairiestadje is intussen volledig leeggelopen. Met nog maar 81 zielen bij de bevolkingstelling in 2016 is deze plaats gedoemd te verdwijnen. Het monument van het Zeeland Park is er het voorbeeld van. Dat staat er nog wel, maar het bijbehorende park is in geen velden of wegen meer te bekennen.

Het stadsmotto van de Zeelanders in North Dakota, dat overigens doet denken aan het Zeeuwse *Luctor et Emergo*, luidt: *Always sail forward, never sink*. Maar of dat gaat lukken met het bijna vergane schip dat Zeeland heet?